

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Ткаченко І.В.

магістр,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРЕДУМОВИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

Революція гідності – подія, яка змінила хід української історії, продемонструвала світовій громадськості, що українці – народ, який готовий боротися за перемогу демократичних ідеалів та відродження козацьких цінностей на території власної держави. Чимало факторів передувало наростанню революційного руху на теренах України. Її витoki слід шукати задовго до 2013 р. Фактично Революція гідності розпочалася через прагнення молоді відкрити шлях у Європейський Союз, проте їй передували наслідки «Помаранчевої революції», діяльності Президентів В. Ющенко та В. Януковича.

Метою написання статті є всебічне вивчення та дослідження діяльності В. Ющенко та В. Януковича, їх втрат та здобутків, які призвели до феноменального явища української історії – Майданів.

Демократичні перетворення в Україні розпочалися після проголошення Незалежності, пройшовши декілька етапів, від національно-визвольної боротьби, представлені, перш за все, інтелігенцією, переформатування влади, зміни суспільних ідеалів, до феноменального явища української історії – Майданів. Ще до виборів Президента України в 2004 р., стало очевидним, що вихідці номенклатурної еліти не здатні йти в ногу з часом та вимогами суспільства. Як зазначає С. Кульчицький, «для країни, яка здійснює перехід від командної до ринкової економіки й від диктатури до демократії, вікова зміна еліт має колосальне значення. З активного життя усувається покоління політичних діячів, яке було психологічно нездатне розпрощатися з минулим» [2, с. 303].

Т.Кузьо стверджує, що «Помаранчева революція» є другою і останньою фазою української революції, яка почалась наприкінці радянської епохи. «У 1991 р. в Україні відбулась національна революція, а у 2004 р. країна пережила демократичну революцію. Тому революція 1991 р. була незакінченою до 2004 р.». А.Гальчинський вважає, що листопадові події 2004 р. в Україні були початком соціальної революції і за своїм змістом становлять другий, демократичний етап суспільних перетворень. Перший етап, слід вважати, тривав з 1991 р. до 2004 р. і полягав у демонтажі основних атрибутів адміністративно-командної системи та формування інституційних основ нового політичного устрою держави» [3, с. 30-31]. Р.Офіцинський, водночас, зазначає, що «Помаранчева революція завершила розпочатий у 1991 р. цикл історичного

розвитку незалежної України і навела кардинальний лад у мотиваціях подальшого розвитку – політико-правовій, соціально-економічній та геополітичній» [5, с. 460]. Сьогодні стало очевидно, що «Помаранчева революція» не була завершальним етапом на шляху демократичних перетворень, а вона стала тільки однією із передумов наростання нового революційного руху.

Незважаючи на низку позитивних чинників, які проявилися в ході «Помаранчевої революції», негативні зміни пов'язані із незавершеністю, нереалізованістю її завдань, які взяли верх. Здавалося б, здобувши перемогу на виборах Президента, привівши у владні кабінету амбіційних лідерів Майдану, В.Ющенко мав би провести низку реформ в Україні. Та, як згодом напише експ-Президент у своїй автобіографічній книзі: «Чи не найзгубнішим фактором, який призводить до розконфронтації, що в свою чергу веде до втрати демократичних ідеалів та реалій на побудову ідеального суспільства є внутрішня боротьба. Я із великим жалем спостерігав розгортання боротьби між різними групами в помаранчевій команді» [10, с. 437]. Це було одним із чинників того, що хоча В.Ющенко спробував подолати важку постколоніальну спадщину: понижений статус української мови, брак спільного історичного світогляду, церковний розкол, однак Президент не впорався зі своїми безпосередніми обов'язками [4, с. 8-9]. В 2006 р. В.Ющенко робить стратегічну помилку та призначає на посаду Прем'єр-міністра України свого недавнього опонента В.Януковича, посилаючись на норми Конституції, що тільки посилює негативні настрої населення.

Щодо зовнішньої політики В.Ющенка, незважаючи на його прагнення привести Україну до європейської спільноти та певні здобутки на шляху євроінтеграції, входження України до ЄС залишаються у віддаленій перспективі.

14 лютого 2010 р. Центральна виборча комісія офіційно оголосила лідера Партії регіонів В. Януковича Президентом України [1]. У своїй передвиборчій програмі «Україна для людей» В. Янукович обіцяє привести до влади сформовану ним «монолітну та відповідальну команду однодумців», стиль діяльності якої різко відрізнятиметься від «взаємних сварок та звинувачень» тогочасних керівників країни [11]. Уже в перший рік діяльності В.Януковича, представники Партії регіонів сформували Кабінет міністрів, а Конституційний суд, скасувавши політреформу 2004 р., наділив Президента великими повноваженнями [9]. Загалом, до десяти резонансних подій 2011 р. за версією «ВС Україна», окрім відкриття кримінальної справи стосовно Ю. Тимошенко, потрапляє «радикалізація соціальних протестів, інформаційна війна із Росією, зміна виборчої системи, кримінальні справи проти Л. Кучми та М. Мельниченка, набуття чинності нових антикорупційних законів, суди та сутички через складне українське минуле» [7].

2012 р. став роком зміцнення влади В. Януковича. Лояльна Верховна Рада шостого скликання змінилася не менш лояльним парламентом скликання сьомого. Керівниками ключових силових відомств – Міноборони і СБУ – були

призначені надійні і близькі В.Януковичу люди [6]. Україна впевненими кроками рухається до загострення суспільно-політичної та економічної ситуації. Загалом, за три роки діяльності В.Януковича на посту Президента України, «демографічний потенціал країни скоротився на 226 тисяч, відбувається встановлення політичної диктатури, посилюється репресивний апарат, тиск на свободу слова і незалежні засоби масової інформації, побудована кланово-олігархічна модель державно-монополістичного капіталізму, суспільство остаточно поділилось на два полюси, на одному з яких перебуває 80% людей, які проживають за межею бідності. Підписаний В. Януковичем Податковий кодекс призвів до закриття сотень тисяч підприємств. В Україні практично знищене місцеве самоврядування, міста перетворені на банкрутів. Отже Україна доведена В.Януковичем до руїни, дефолту, банкрутства» [8].

Також, В. Янукович задекларував відмову України від вступу в НАТО та домовився про продовження перебування російського Чорноморського флоту в Севастополі [9]. 2013 р. стає очевидним той факт, що зовнішня політика В. Януковича зазнала повного провалу. Інтеграція України в бік Європейського союзу і НАТО практично зупинилась, у зовнішній політиці почав домінувати курс на зближення із Митним і Євразійським економічним союзами [8].

Отже, ми можемо впевнено стверджувати, що Революція гідності, яка охопила терени України в 2013 р. розпочалася не лише із прагнення українців бути в Європі не тільки географічно, а й юридично. Цьому сприяла низка факторів, які сягають своє глибиною часів проголошення Незалежності України, нереалізованість ідей Майдану 2004 р. В. Ющенком та політика «добробуту» В. Януковича.

Список використаних джерел:

1. Віктора Януковича оголошено Президентом України [Електронний ресурс] / УНІАН. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/324874-viktora-yanukovicha-ogolosheno-prezidentom-ukrajini.html>
2. Кульчицький С. Українська революція 2004 р. / С. Кульчицький. – Київ, 2005. – 368 с.
3. Мацієвський Ю. Помаранчева революція крізь призму транзитології / Ю. Мацієвський // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2005. – № 40. – С. 29-39.
4. Михальченко М., Бушанський В. Від демократії до авторитаризму / М. Михальченко, В. Бушанський // Політичний менеджмент. – 2010. – № 1. – С. 3-18.
5. Офіцинський Р. Політичний розвиток незалежної України (1991-2004) в аспекті європейської ідентичності (На матеріалах періодики Заходу). – Київ: Інститут історії України Національної академії наук України – Ужгород: Гражда, 2005. – 468 с.
6. Підсумки року від Корреспондент.net: Головні події в Україні у 2012 році [Електронний ресурс] / Корреспондент.net. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/1445505-pidsumki-roku-vid-korrespondent-net-golovni-podiyi-v-ukrayini-u-2012-roci>
7. Політичні підсумки 2011 року: арешти, протести, провали [Електронний ресурс] / BBC Україна // С. Дорош. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2011/12/111215_results_year_2011_policy_sd.shtml

8. Результат трьох років правління Януковича: повний провал і занепад держави [Електронний ресурс] / OSP-UA.info. – Режим доступу: <http://osp-ua.info/mainnews/9700-rezultat-trokh-rokiv-pravlinnja-janukovicha-povniy-proval-i-zanepad-derzhavi.html>

9. Річниця правління Януковича: оцініть здобутки і втрати для України [Електронний ресурс] / ТСН. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/richnitsya-pravlinnya-yanukovicha-ocinit-zdobutki-i-vtrati-prezidenta.html>

10. Ющенко В. Недержавні таємниці / В. Ющенко. – Харків: ФОЛПО, 2014. – 511 с.

11. Янукович – президент: три роки перемог та поразок [Електронний ресурс] / BBC Україна // С. Хоменко. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2013/02/130225_yanukovych_three_years_sx.shtml

Чепур Б.Д.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ЗЕМСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ – ОСЕРЕДОК КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ЦЕНТРУ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В КІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Пореформений час було відзначено суттєвими соціально-стратифікаційними змінами в російському суспільстві: нівелюванням станів, утворенням нових класів і суспільних груп. Одним з результатів реалізації земської реформ 1864 року стало формування земської інтелігенції – шару кваліфікованих фахівців, які перебувають на службі земських установ. Їх чисельність постійно збільшувалась і з часом досягла значних розмірів, далеко перевищивши число виборних земських виборців.

До кінця ХІХ ст. земська інтелігенція заявила про себе як про впливову і творчу громадську силу. Аналіз даного соціуму важливий як в плані певного підбиття підсумків модернізації Росії, так і в плані концептуального осмислення тієї ролі, яку зіграла суспільно-політична і культурна діяльність земських службовців, вперше організованих та працюючих в російському селі, що увійшли в історію під ім'ям так званого «третього елемента» [5, с. 89].

«Третій елемент», умовна назва різночинної інтелігенції, що служила за наймом у земських установах (агрономи, статистики, техніки, лікарі, ветеринари, вчителі, страхові агенти та інші). Термін «Третій елемент», на відміну від «першого елемента» (урядового і адміністративного) та «другого» (земського виборного), увійшов у вжиток в 1900-х рр.. У 34 губерніях Росії налічувалося в кінці 19 ст. 65-70 тис. земських службовців. У складі «Третього елемента» було чимало буржуазних лібералів, народників, були і соціал-демократи. Завдяки «Третьому елементу» культурно-господарська діяльність земств отримала широке поширення, особливо в галузі медицини, санітарії та шкільної справи.